

У закључку овог описа повести Тврдоша и његових знаменитости, треба истаћи следеће: Манастир Тврдош је кроз писане споменике и ризницу сачувану у манастиру Савини и околним црквама, био познат као светионик који је под Турцима светлео надом и одгајао веру народа да ће слобода доћи ако се за њу достојно боримо. Као и сада, манастир Тврдош је био духовно средиште Требиња са западном Боком (а и Конавле и Дубровник гледали су у Тврдош) и свега Хума са Неретвом и Неретљанским острвима, у међама што их је обележио Свети Сава. Али необична снага Тврдоша допирала је до свих крајева Српске Цркве. Археолошка ископавања открила су заборављен извор те снаге. Херцеговачки народ, израстао на камену, ипак је сачувао предања о утемељењу Тврдоша у време Светог цара Константина и Свете царице Јелене, и ктитора Светог краља Милутина. Народно предање је запамтило као ктитора Тврдоша и херцега Стјепана од Светог Саве, залуду оптуживаног за јерес у његово време и данас, чија је дела народ добро просудио и наградио именом Херцеговине. Корен те снаге Тврдоша, па и свог Требиња, још је дубљи, сеже у време Апостола, који су народу Далмације покороном од Римљана, уместо безуспешних устанака, отворили други пут за стицање слободе – трпљење и чување предања, заснован на безграничној вери у Христа и његове Апостоле.

Данас, када славимо 2000. година у Хришћанству, у околностима сличним оним под Турцима и Римљанима, сведочанство Тврдоша има заветну вредност. Повест Тврдоша садржи упутство за спас будућих поколења.